

ЕВОЛЮЦІЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПОЛІТИКУ: ОСНОВНІ ЕТАПИ І ПАРАДИГМИ

Політика - це необхідність і водночас потреба сучасної людини: вона не тільки визначає перспективу для особи, але й обмежує будь-які її дії в усіх сферах суспільного життя. Тому знання політики відповідає інтересам кожної людини, яка прагне зрозуміти своє місце і роль у суспільстві, світі, краще задовольнити свої потреби сукупно з іншими громадянами, вплинути на вибір мети та засобів її реалізації у державі. Що ж являє собою політика, яка стала невід'ємною частиною існування людства?

Слово «політика» походить від грецького *polis* - місто-державою і прийменника від нього *politikos* - усе, що пов'язано з містом-державою. Термін «політика» набув поширення під впливом трактату Аристотеля (384 - 322 рр. до н.е.) про державу, правління та керівництво за назвою «Політика», де Аристотель сформулював думку про те, що політика - це сфера загальних, публічних, загальнозначущих інтересів різних груп людей. Вона виступає як засіб вирішення у цілому завдань управління загальними справами і єднання суспільства. Політика, за Аристотелем, - це мистецтво управління державою, а держава ототожнювалася з суспільством, у межах якого відбувалося спільне життя людей. Політика традиційно розглядалася як наука про державу включно до XIX ст.

У релігійно-міфологічних уявленнях мислителів Стародавнього Єгипту, Китаю, Індії, Греції, Вавилону, Персії та інших країн були відображені відношення влади і суспільного устрою держави тощо, які існували у III - II тис. до н.е. й визнавалися настановами Бога. Будь-яка спроба замаху на них розглядалася як виклик богам і суворо каралася.

У політичних ученнях Стародавнього Риму мали багато спільного з політичними вченнями Стародавньої Греції. Давньоримські політичні вчення (наставлення Птаххетена, Єгипет, середина II тис. до н. е.), про мистецтво керівництва державою і механізм реалізації її законів (закони Вавілонського царя Хаммурапі (VI ст. до н. е.), про різні форми держав, у тому числі демократії, олігархії і монархії (міркування царя Дарія I та його вельмож Стана і Мегабіса, Персія, IV тис. до н. е.).

Поступово головною метою політичних учень про державу стає санкціонування деспотичного типу правління у політичній структурі держав стародавнього сходу, «теократичне» виправдання та одвічна необхідність незмінного зберігання існуючого порядку (пірамідальної ієрархії влади і керівництва) всевладдя царя, законодавчого утвердження теократичної (божественної) монархії.

Принципово новий раціоналістичний вигляд мали політичні теорії (політичні інтерпретації), які були створені давньокитайськими філософами.

Грунтовною проблемою у політичній думці Давнього Китаю стає проблема ефективного керівництва та оптимального адміністрування в умовах жорсткої боротьби за владу між заможною та спадкоємною аристократією. Найбільш впливовими концепціями в історії політичної думки Китаю були концепції конфуціанства та легізму, які стали підставою політичної культури китайської цивілізації, а також доктрини моїзму та даосизму, які доповнили китайську політичну теорію та практику

Політичні вчення Стародавнього Риму мали багато спільного з політичними вченнями Стародавньої Греції. Давньоримські політичні вчення формувалися на основі філософських напрямків, які були запозичені у Греції. Але новина та оригінальність політичних поглядів римських мислителів полягала у тому, що вони висунули ідеї, які відповідали відношенням зрілості тодішнього суспільства. Зміни в політичній теорії зумовлені розвитком відносин приватної власності.

Середньовіччя можна рахувати фундаментом сучасного політичного розвитку. Зокрема демократичність політичного устрою, консервативних та ліберальних ідеологій, соціалістичних, комуністичних, націоналістичних політичних систем. Середньовіччя - це фундамент сучасної людини. Але разом з тим Середньовіччя ґрунтується на Античності. Таким чином важливим доповненням до принципу періодизації в історії зарубіжних політичних вчень є причинно наслідковий метод.

Інтенсивне зростання економіки та активізація соціально-суспільного політичного життя, розвиток капіталістичних відносин і зародження буржуазії в країнах Європи, в першу чергу, італійських міст-держав, створили умови для розвитку публічної за своєю спрямованістю культури Відродження. Політична думка поступово відходила від церковно-теологічних середньовічних традицій, поступаючись місцем цій культурі. Теократичний світогляд змінює система гуманістичного ренесанського розуміння світу, яка припускала вільне його сприйняття, визнавала гармонію фізичного та духовного в людині, висувала на перший план особу, її гідність і честь. Твердження про те, що місце людини у суспільстві повинне визначатись її особистими заслугами, які вона придбає завдяки своїй особистій діяльності, і не залежить від інших факторів (походження, розмірів майна тощо), потенційно визнає рівність людей як громадян.

Значним доповненням суспільно-політичної думки епохи Відродження були теорії про природне право і договірне походження держави, ідеї про відсутність юридичних прав у церкви на публічну владу, взагалі, перегляд ідеї панування церкви.

На початку XX століття розпочався Новітній період, що триває до сьогодні. Для цього періоду характерні стрімкий розвиток ідеологій. Саме ідеології стають основами для державного ладу та видають свою зовнішню форму у вигляді партій. Цей принцип зберігається до сьогоднішнього дня. У засобах масової інформації ми маємо можливість почути, що такий партійний принцип організації політичних систем переживає зараз кризу. Але разом з тим партії продовжують бути головними ланками в системі політичного життя.

Отже, розглянувши принцип періодизації, стає розуміло, якими були умови та основні елементи функціонування уявлень про політику.

Список використаних джерел

1. Загальна теорія політики: Навчальний посібник. Герасимчук Т.Ф., Киридон А.М., Троян С.С. К.: Видавничий дім «Кондор», 2017. 226 с.
2. Колодій А. Предметне поле політичної науки в сучасний період. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://political-studies.com/?p=1823>
3. Політологічна енциклопедія. Навчальний посібник. / Укладачі: Карасевич А. О., Карасевич О.О., Шачковська Л.С. Умань.: ПП Жовтий О.О., 2016. 548 с.
4. Томахів В. Я. Загальна теорія політики: навч. посіб. / В. Я. Томахів. Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2020. 212 с.
5. Політологічний енциклопедичний словник / Упоряд. В. П. Горбатенко. 2-ге вид. К.: Генеза, 2004. 736 с